

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. LXX. Romana pecuniaria. An, & quando, dispositio facta censeatur, potiùs per ultimam voluntatem, quàm per contractum; Et quatenùs sit per ultimam voluntatem, an confessio debiti, vel alia ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

tione ejusdem Julii, qui in casu non acceptationis prælegati, quod absque honorabili titulo institutionis factum erat, nullibi legebatur institutus, (quamvis in Civitate Januæ ex Statuto id non attendatur.)

Alia etiam conjectura concurrente, per quam, in casu non acceptationis dicti prælegati, patere dixi de æquali omnium filiorum institutione, ac divisione, quod scilicet eos monuit ad adhibendam operam viri Religiosi; Id etenim alium intellectum habere non videbatur; Cumque ageretur de quaestione nudi facti, ac voluntatis, idcirco dari desuper non poterat certa juris regula, sed ita pro ejus congrua interpretatione ratiocinari oportebat.

R O M A N A PECUNIARIA

P R O

SORORIBUS DE PASSARIS,

C U M

NICOLAO FLORIDO.

*Casus disputatus coram A. C. & resolutus
pro Passaris.*

An, & quando, dispositio facta censeatur, potius per ultimam voluntatem, quam per contractum; Et quatenus sit per ultimam voluntatem, an confessio debiti, vel alia dispositio, cum juramento, vel assertione, quod fiat pro exoneratione conscientie, sit revocabilis, necne-

S U M M A R I U M.

- 1 **F**ælii series.
- 2 De præsumpta solutione.
- 3 Quando actus dicatur conceptus inter vivos vel per ultimam voluntatem.
- 4 Confessio debiti in testamento resolvitur in legatum.
- 5 Fallit ubi fiat pro exoneratione conscientie.
- 6 Vel ubi cum juramento.
- 6 Et quando utraque limitatio non procedat.
- 8 De earumdem limitationum intelligentia.
- 9 De materia limitationis de qua num. 5. remissive.
- 10 Procedunt ubi adjiciuntur in specie in ipsa confessione, secus in genere.
- 11 Solent testatores in dispositionibus adjicere verba denotantia pietatem, licet non intret.
- 12 Procedunt item limitationes cum præsupposito validitatis, ac perfectionis actus.
- 13 In testamento, vel Codicillis potest contineri contractus inter vivos, & quando.
- 14 In una scriptura possunt contineri plures contractus diversi.
- 15 Declaratur conclusio de qua num. 13. quando procedat.

D I S C. LXX.

In lethali infirmitate constitutus, ac morti proximus Jo. Antonius Passaris, cum jam per annos, in statu valetudinis, testamentum condidisset coram Notario, & duobus testibus, enunciato dicto testamento, pro ejus declaratione, omnibusque litibus dirimendis, ac pro exoneratione etiam conscientie, dixit aliquas facere

velle declarationes dictæ testamentariae dispositionis, ut fecit in pluribus, per viginti circiter diversa capitula; In fine vero, Notarius eas adjecit clausulas, quæ pro observantia actuum inter vivos adjecti solent, additis etiam, juramento, & obligatione camerali; Cumque inter dictas dispositiones, vel declarationes, contineretur confessio debiti ejusdem summae, ad favorem Nicolai presbiteri ejus conjuncti; Hinc iste, post silentium, quindecim circiter annorum, defunctis dicti Jo. Antonii filiis, ac hæredibus, contra unius eorum filias, ac hæredes, cum processu executivo competente in vim dictæ obligationis cameralis, contra bona hereditaria pro summa confessata, iudicium instituit coram A. C. à quo post plures disputationes, prodiit sententia, rearum conventarum absolutoria.

In disputationibus autem desuper habitis, quamvis plura nimium probabilia argumenta concurrerent, solutionis dictæ summae, factæ per primos hæredes, ex diuturno scilicet inverisimili silentio, ac etiam ob expectatam mortem principalium informantorum; aliasque facti circumstantias, ex quibus de plano intrare videbantur ea, quæ ad materiam text. in l. procula ff. de probat. in proposito præsumptæ solutionis habentur apud Affl. dec. 12. Surd. dec. 105. Merlin. dec. 124. & pluries in sua materia sub tit. de Creato; itaque ad decisionem sufficere viderentur.

Attamen, ubi etiam istud motivum non intraret, adeo ut, petitio esset proxima morti testatoris, neque dicta præsumptio intraret, istoque præsupposito facto, de duobus actum fuit; Primo scilicet, an hæc dispositio importaret ultimam voluntatem, ac speciem codicillorum, unde propterea ex defectu numeri testium, actus corrueret, atque pro infecto habendus esset, vel potius importaret actum, inter vivos; Et secundo, quatenus contineret codicillos, anstante juramento, ac etiam assertione quod id fieret pro exoneratione conscientie, dicta confessio debiti, illud probaret, illaque esset irrevocabilis, adeo ut, saltem in hac parte, seu capitulo, redoleret actum inter vivos.

Quatenus pertinet ad primum; Quæstio erat potius facti, ex ejus circumstantiis, ac dispositionis tenore regulanda, juxta consimilem quaestionem tractatam per Rot. apud Merlin. decis. 664. repetit. 3. decis. 9. par. 7. recent. & in sua materia sub tit. de donat. quando scilicet donatio dicenda sit inter vivos, vel causa mortis; Ipsiusque dispositionis tenor, ac status disponendis, aliasque circumstantie, ad evidentiam ostendere videbantur, quod testator in animo habuerit codicillari, seu per ultimam voluntatem disponere, declarando disposita in testamento, dum ad illud magnam relationem habuit, etiam circa fideicommissa, & alia, quæ non nisi ultimis voluntatibus congrua erant, adeo ut Scribentes pro actore quodammodo darent manus victas.

Major igitur, peneque tota quaestio fuit, super altera inspectione, an scilicet, stantibus, juramento, ac assertione, quod id fieret pro exoneratione conscientie, confessio hujus debiti, illud probaret.

Admittebant siquidem scribentes pro actore conclusionem, quam deducebam ego scribens pro reis conventis, ut confessio debiti facta in testamento, vel codicillis, aliunde non adminiculata, non probet debitum, sed resolvatur in legatum quancumque revocabile, adeo ut (quidquid dicitur apud Capic. Latr. consult. 152. num. 21. & Menoch. conf. 39. num. 47.) neque ipsi testatori superviventi talis confessio præjudicet, nisi alia adminicula confessio

confessionem corroborare ex deductis per *Man-
tic. de conjectur. lib. 9. tit. 8. num. 11. Capic. Larv. dicta
consult. 12. num. 19. Sura. conf. 169. nu. 5. & dec. 250.
& 285. ac admittitur per Rot. dec. 63. num. 9. par. 11.
rec. ac etiam admittunt alii, de quibus proximè in-
fra.*

Dicebant tamen, id limitari, quando una ex di-
ctis circumstantiis accedat, vel scilicet juramen-
tum, vel assertio, ut id fiat pro exoneratione con-
scientiæ, multo magis ubi (ut in præfenti), utraque
accedat, ex iis quæ cæteris relatis, habentur circa de-
clarationem pro exoneratione conscientiæ ex do-
ctrina *Balin. l. generaliter num. 30. & seqq. C. de non
num. pecun. apud Ciriac. contrav. 347. num. 1. & seqq.
& plenè apud Rot. dicta dec. 63. nu. 3. & n. 10. cum
seqq. par. 11. rec. & habetur sub tit. de credito disc.
80.*

Et de juramento, post antiquiores ab eis relatos,
*Maresc. lib. 1. var. cap. 48. num. 10. Gutier. de ju-
ram. par. 2. cap. 6. n. 4. & 5. & par. 1. cap. 54. nu. 14.
Seraphin. de privil. juram. cap. 95. num. 5. Mascas. de
prob. concl. 359. n. 8. & alii.*

Idque receptum esse dicebant, quoties aliqua sus-
picionis ratio non obstat. ut contingit in iis, qui
donare, vel aliàs alienare sunt prohibiti, sed agatur
de confessione personæ non prohibitiæ, ac habentis
liberam suorum bonorum administrationem,
cum tunc, nisi doceatur de errore, vel dolo, & cir-
cumventione, aut falso præsupposito, nulla cadere
videatur dubitandi ratio, ut advertitur per *Rotam
dicta dec. 63. par. 11. rec. num. 17. & 16.*

Verùm ego (inherendo nimium commenda-
bili Curia stylo, non evagandi in superfluis, sed in-
sistendi strictè super puncto præciso casus de quo
agitur) neglexi assumere inspectionem dictarum li-
mitationum in genere, & quomodo illæ intelligen-
dæ sint; Potissimè quia id, pro meo iudicio, non re-
cipit certam regulam generalem, cuiusque casui
applicabilem, sed tanquam quæstio facti, & volun-
tatis, pro singulorum casuum qualitate, deciden-
dum est, an scilicet conveniat, necnè ratio, cui dictæ
limitationes innituntur, quia nempe tales concu-
rant circumstantiæ, ex quibus arguatur, quod ma-
turè, ac deliberatè pro veritatis recognitione, testa-
tor ita confessionem qualificare voluerit, & de qua
circumstantia assertio pro exoneratione con-
scientiæ habetur actum *dist. tit. de credito disc. 80.*

Advertebam idcirco, quod dictæ limitationes
procedunt, quando dicta assertio vel juramentum
respective percuterent ipsam confessionem in spe-
cie, vel in individuo, & in quibus terminis, atque
cum hoc præsupposito loquuntur omnes supra al-
legati, ac alii, cum tunc intret dicta ratio, cui limi-
tationes innituntur; Secus autem ubi una, vel altera
circumstantia, vel utraque simul, sint in parte pro-
cedenti, vel in parte executiva, inter clausulas genera-
les, quoniam cum tunc hæc incongruant omnibus
aliis dispositis, quibus congruere deberent, dum
ad omnia referuntur, hinc proinde potius id for-
mulario, seu æquivoco Notarii videtur referen-
dum; Sive quod circa exonerationem conscientiæ,
id referendum sit cuidam modo loquendi testato-
ris, eo modo quo habetur *supra disc. 19. de testato-
re faciente legata, etiam prophana personis con-
iunctis, ac familiaribus vel famulis, cum assertione
charitatis; Ut in specie ita distinguendo, inter ca-
sum specialem, & generalem, advertit Boss. de dote
cap. 10. num. 97. atque videtur nimium probabilis
distingtio, quoniam aliàs facillimè fraudes commit-
ti possent, atque morientium ultimæ voluntates
cum huiusmodi capitiolis cautelis reddi irrevocabi-*

les; Ideoque pro facti qualitate quæstio decidenda
venit; Potissimè quia in hac facti specie, non leves
urgebant suspiciones, de fide Notarii, & de collu-
sione cum dicto actore.

Præterea advertebam, quod præmissa omnia,
percutiunt casum irrevocabilitatis, cum præsuppo-
sito validitatis, ac perfectionis testamenti, vel codi-
cillorum; In hac verò facti specie, istud præsup-
positum cessabat, quoniam deficiente numero
quinque testium in Urbe, ubi (ut alibi advertitur *hoc
eod. tit.*) proceditur in hac materia cum dispositio-
ne juris civilis, actus habendus est pro infecto.

In hoc autem replicabant Scribentes pro actore,
quod non implicat, ut in testamento, vel codicillis,
fieri valeat actus inter vivos, pro quo sufficientes testes
ad huiusmodi actum necessarii juxta auctoritates
de quibus proximè infra, dum Notarius stipulatur
pro absente, & clarius, quia hæc stipulatio semper
ineffe dicitur, ubi adest obligatio cameræ, ut ad-
vertitur *l. æpius sub tit. de donat. & sub tit. de credit.
Et frequenter.*

Verùm, & id continebat æquivocum in applica-
tione; Procedit etenim, quando constat, quod in
eadem scriptura duos diversos actus omninò con-
tradistinctos, testator facere voluerit, aded ut, ea
scriptura, vel charta, quæ materialiter est unica, for-
maliter habeatur pro duplici, cum non implicet, ut
in una eademque charta, seu scriptura, & coram
eisdem testibus, ac sub eadem clausula actum, plu-
res fiant diversi contractus, vel actus *l. scire debemus
ff. de verb. obl. cum concord. per Rot. decis. 154. n. 12. par.
8. res. decis. 6. num. 26. & 27. par. 11. & frequenter;
Atque in his terminis, & cum hoc præsupposito lo-
quuntur Gratian. disc. 858. num. 2. & seqq. &
Magdalen. de numer. test. par. 1. cap. 27. limit. 12. nu.
25. & 26. qui ex parte actoris allegebantur, ac alii a-
pud eos.*

Hinc proinde, tunc id esset sustentabile, quan-
do, servata in reliquis forma testamenti, vel codicil-
lorum, per modum disponendi in morte, illud ca-
pitulum, in quo agebatur de hoc debito, concep-
tum esset per viam contractus, cum juramento, ac
stipulatione Notarii, & cum obligatione cameræ,
aliisque pactis, & clausulis adici solitis in contra-
ctibus, non autem in ultimis voluntatibus, unde
propterea discretivus modus probaret diversam
voluntatem, quod in facto non verificabatur; Ideo-
que iustè absolutoria concessa fuit.

CAESENATEN.

BONORUM.

PRO

CONFRATERNITATE SUFFRAGII

Responsum pro veritate.

De testantium præceptis, an & quando sint
obligatoria, necnè, & præsertim de pro-
hibentibus transactionem, vel divisio-
nem; Et de intelligentia præcepti pæna-
lis, de non inferendo molestias.

SUMMARIUM.

1 *F Acti series.*

2 *Præceptum testatoris de non dando mo-
lesti-*